

Sena Başöz, 'Mutlak Gerçekliğin Yamp Sönen Işığında' (2017), 'Tarih Yeniden Nasıl Yazılır' (2023) Geleceğe Salınmak (2023) © KORAY ŞENTÜRK

Gerçeküstüyle gerçeği anlatmak

orta alanda sergilenen 'Geleceğe Salınmak' adlı işte, arşivdeki genç sporcu fotoğraflarını beyaz duvarlara taşıyarak, yeni kurulan Cumhuriyet'te yarınların temsilcisi olarak umutların bağlandığı gençleri bu yükten özgürleştiriyor ve onları gökyüzünde süzülen kurlangıçlara benzetiyor. Günümüzde genç neslin 'ilgisizliği' yüzünden bozuk sistemin sorumlusu olarak üzerine yıkılmaya çalışılan yükü hatırlayıp onların da bu şekilde özgürleşebildiklerini hayal ediyorum.

Arşivin dışına bakmak

Aynı alanda, Kudüs'te ve Rotterdam'da yaşayan sanatçı Noor Abuarafeh'in Selahattin Giz koleksiyonundan yararlanarak ürettiği, 'bakış' odaklı fotoğraf işlerini görüyoruz. Müze ve arşivleri oluşturan koleksiyonunun neyi dâhil edip neyi dışarıda bıraktığına ve bu yollarla oluşturulan subjektif tarihyazımına odaklanan sanatçı, arşiv yapıtışı olan fotoğrafı çekenin bakışının, koleksiyoncuyla aynı derecede önemli olduğunu vurguluyor. Ortada yer alan, Sena Başöz'ün, 'Mutlak Gerçekliğin Yamp Sönen Işığında' adlı tülde kütelleri de, arşivleri oluşturan bu yapıtışlarının şaibeli şeffaflığını anımsatıyor. Kişisel bir anlatı içeren eski bir işinin, bu sergi için, toplumsal sorgulama içeren yeni bir işe dönüştürülmüş hâli olan, yeşil silgi formundaki 'Tarih Yeniden Nasıl Yazılır' adlı radyo heykeli de, duvarda uçan Cumhuriyet gençlerinin önünde "Geçmiş unutsak bizden ne kahr?" sorusunu soruyor. Travma sonrası unutma ve hafızanın silinmesini referans alan sanatçı, silginin sildikçe kendini de yok ettiğini, ancak hâlâ anteniyle anılarına bağlanmaya çalıştığını söylüyor.

Sena Başöz, bir hatırlama mekânı olarak 2019'da açılan 23.5 Hrant Dink Hafıza Mekânı kururken, Hrant Dink medya arşivi üzerine yoğun olarak çalışma fırsatı bulmuştu. Travmatik bir toplumsal kayıptan doğan arşivden yapılan seçkiyle mekânı hazırlarken, neleri sergilemeyi seçtiğimiz kadar neleri göstermemeyi seçtiğimiz de önemli olduğunu görmüştük. Sena, kişisel arşivin-

de de biriktirmek kadar elemenin de 'özbakım' için gerekli olduğu düşüncesiyle, 'Bir Teselli' adlı işi için kendi arşivindeki fotoğrafları ve belgeleri eleyerek kâğıt öğütücünden geçirmiş. Sergide, elenmelerin kalıntılarını deniz kenarına vurmuş, cansız, kuru yosunlar gibi bir köşede görüyoruz.

Gerçeği anlatmanın yolları

23,5'ta izlediğimiz yol, hakikati belgeler ve gerçek olaylar aracılığıyla aktarmaktı; Noor Abuarafeh'e göre ise "Gerçeği anlatmak için kurguya gereksinimimiz var." Abuarafeh, gerçeğin kurumsal arşiv ve müze koleksiyonlarının gösterdiklerinden ziyade boşluklarda, sessizliklerde gizli olduğu düşüncesiyle, anaakım söylemlerin dışında kalan kişisel hikâyelere odaklanıyor. Sözlü tarih ve edebiyat ile bu arşivlerin katılığını kırmayı hedefleyen sanatçının, bu temaya odaklanan "Toprak Sırlarını Vermiyor" dedi "Bir zamanlar Babası" başlıklı İngilizce romanı, sergide, bir koltuğun yanında yer alıyor. İkinci katta bizi karşılayan "Müzedeki Zamandı? Nesne Ben Miyim?" adlı video yerleşiminde, sanatçı, hayvanat bahçesinde çekilmiş hayvan görüntüleri üzerine yaptığı seslendirmelerle, kişisel hikâye ile kurguyu harmanlıyor. Hayvanların perspektifinden yapılan bu anlatım, bakan ile bakılan, kapalı tutan ile tutulan arasındaki güç ilişkilerini sorguluyor.

***

Yoğunlukla video işlerinden oluşan sergiden, arşivin belgelerden oluşsa dahi objektif bir gerçekliği tek başına aktarıp aktaramayacağına, arşive bakarken neyin dışarıda bırakıldığının önemine, kurgunun gerçeği aktarmak için belgeden nasıl daha etkin olabildiğine dair sorularla ayrıldım. Etkilensem de burada değinemediğim farklı yerleşimler ve videolar da yer alıyor. 31 Mayıs'a kadar İstiklal'e yolunuz düşerse Yapı Kredi Kültür Sanat'a uğramayı unutmayın. Sergide broşür bulunmuyor, ancak sanatçıların bakış açılarını, eserlerini nasıl kurguladıklarını ve eserlerin birbirleriyle ilişkilerini daha iyi anlamak isterseniz, binanın girişindeki kitabevinden sergi kitabını edinebilirsiniz.

Noor Abuarafeh, 'Müzedeki Zamandı? Nesne Ben Miyim?' (2018)